POLIROM Top 10+

EVGHENI ZAMIATIN

Năvala apelor

EVGHENI
ZAMIATIN

Năvala apelor

Traducere din limba rusă
de Gabriela Russo

POLIROM
2023

POLIROM | Ne veți citi și mâine!

Evgheni Zamiatin, *Navodnenie*

www.*polirom.ro*
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-9816-5
ISBN PDF: 978-973-46-9817-2
ISBN print: 978-973-46-9297-2

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: Frits Thaulow (1847-1906), T*oamn*ă (ulei pe pânză), detaliu

Evgheni Ivanovici Zamiatin (1884-1937) s-a născut în Rusia, în oraşul Lebedian. A studiat ingineria navală la Sankt-Petersburg şi în aceeaşi perioadă s-a alăturat mişcării bolşevicilor. Arestat pentru participarea la răscoala din 1905-1907, a fost exilat în oraşul natal, pe care l-a părăsit totuşi pentru a-şi definitiva studiile în Finlanda. La întoarcerea în Rusia, a început să scrie povestiri, portrete literare, piese de teatru, eseuri şi romane, făcându-şi un nume printre scriitorii reputaţi ai vremii. Din ce în ce mai critice la adresa regimului, scrierile sale – dintre care amintim volumele de nuvele *Peştera* şi *Pescarul de oameni* sau romanul *Noi* – au fost mult timp interzise. În 1931, după repetate încercări de a obţine viza pentru străinătate, i-a scris lui Stalin: „Dacă sunt într-adevăr un criminal şi merit să fiu pedepsit, cred totuşi că nu merit o pedeapsă chiar atât de grea ca moartea literară, şi de aceea rog ca acest verdict să fie înlocuit prin expulzarea din URSS“. A obţinut viza şi s-a stabilit la Paris, unde a murit câţiva ani mai târziu, în 1937, de angină pectorală, o boală care l-a chinuit toată viaţa.

1

În jurul insulei Vasilievski, departe, peste apa mării, se întindea lumea: acolo fusese întâi război, pe urmă revoluţie. Dar la uzina termică unde lucra Trofim Ivanovici, cazanul duduia la fel ca înainte, manometrul arăta aceleaşi nouă atmosfere. Numai cărbunele era altul: înainte vreme venea de la Cardiff, acum venea de la Doneţk. Acesta se fărâmiţa, praful negru se strecura peste tot, nu putea fi curăţat defel. Praful negru învăluise parcă totul pe neobservate, chiar şi lucrurile din casă. Aşa, pe dinafară, nu se schimbase nimic. Trăiau ca înainte, în doi, fără copii. Sofia, deşi se apropia de patruzeci de ani, era la fel de uşoară şi subţire la trup ca pasărea, buzele strânse, închise parcă pentru totdeauna şi pentru toţi, şi le deschidea noaptea pentru Trofim Ivanovici – şi totuşi ceva nu mergea. „Ceva-ul“ ăsta era încă neclar, nu se închegase încă în cuvinte. Abia târziu, în toamnă, au fost rostite cuvintele pentru prima oară, ca Sofia să ştie, şi Sofia le-a ţinut minte: s-a întâmplat sâmbătă noaptea, era vânt, apele Nevei crescuseră.

În ziua aceea se spărsese tubul care indica nivelul apei la cazanul lui Trofim Ivanovici. A trebuit să se ducă la atelierul mecanic să ia unul de rezervă. Nu mai trecuse de mult pe acolo. Când a intrat, i s-a părut că n-a nimerit unde trebuie. Altădată aici era agitaţie, totul zăngănea, zbârnâia, cânta ca şi cum vântul s-ar fi jucat cu frunze metalice într-o pădure de metal. Acum, peste pădurea asta se lăsase toamna, curelele de transmisie se învârteau în gol, numai vreo trei sau patru maşini se mişcau leneşe, se auzea scrâşnetul uniform al unui disc de oţel. Lui Trofim Ivanîci i s-a făcut brusc rău, ca şi cum s-ar fi aflat deasupra unei gropi pustii, săpată nu ştia nici el pentru ce. S-a întors degrabă la uzina lui.

Pe seară s-a întors acasă – nu se simţea încă în apele lui. A mâncat, s-a lungit să se odihnească o clipă. Când s-a sculat, îi trecuse deja totul, i se ştersese din minte – ceva îi rămăsese totuşi, parcă visase sau pierduse o cheie. Dar nu şi-a putut aminti exact ce fel de vis sau ce cheie fusese aceea. Şi-a amintit abia noaptea.

Toată noaptea bătuse vântul dinspre ţărmul mării direct în fereastră, făcând să zăngăne geamurile, apele Nevei se umflaseră. Şi sângele se aprinsese, ca şi cum ar fi fost legat de Neva prin nişte vene subterane. Sofia nu dormea. Trofim Ivanîci i-a găsit, pipăind pe întuneric, genunchii şi a rămas mult timp acolo. Şi din nou nu s-a simţit în apele lui, din nou groapa aceea.

Stătea lungit, geamul zăngănea monoton de la vânt. Deodată şi-a amintit: discul de oţel, atelierul, cureaua de transmisie care se învârtea în gol…

Da, asta e, a spus cu glas tare Trofim Ivanovici.

Ce spui? a întrebat Sofia.

Nu faci copii, asta e.

Iar Sofia a înţeles şi ea: da, asta era. Şi a mai înţeles că, dacă nu va face un copil, se va lepăda de ea pe neobservate, se va goli cu totul de ea, picătură cu picătură, aşa cum se scurge apa dintr-un butoi crăpat de uscăciune. Butoiul ăsta stătea la ei pe coridor, după uşă. Trofim Ivanîci îşi pusese de mult în gând să-i bată cercuri noi, şi tot nu găsise timp pentru asta.

În aceeaşi noapte, să fi fost mai degrabă spre ziuă, uşa s-a deschis, s-a lovit cu zgomot de butoi. Sofia a ieşit din casă alergând. Ştia că e sfârşitul, că înapoi nu se mai poate întoarce. A alergat plângând în hohote spre câmpia Smolensk, acolo unde cineva aprinsese în întuneric nişte chibrituri. S-a împiedicat, a căzut, mâinile i s-au înfundat în ceva umed. S-a luminat de ziuă, a văzut că mâinile îi erau pline de sânge.

— De ce ţipi? a întrebat-o Trofim Ivanîci.

Sofia s-a trezit. Într-adevăr era sânge, dar era sângele ei de femeie, cel obişnuit.

Altădată, în astfel de zile îi era doar neplăcut să se mişte, picioarele îi erau reci, avea senzaţia că e murdară. Acum însă se simţea de parcă ar fi fost condamnată în fiecare lună şi şi-ar fi aşteptat sentinţa. Când se apropia ziua aceea, nu dormea deloc, dorea înspăimântată să se întâmple mai repede: şi dacă de data

asta n-o să vină, dacă dintr-odată se pomeneşte că e… Dar nu se întâmpla nimic, înăuntrul ei era un loc gol, sterp. Observase că de câteva ori, noaptea, când îl chemase ruşinată în şoaptă pe Trofim Ivanîci să se întoarcă spre ea, el se prefăcuse că doarme. Şi când visa că aleargă din nou singură prin întuneric către câmpia Smolensk, ţipa cu voce tare, iar dimineaţa buzele îi erau şi mai strâns lipite.

Ziua soarele se rotea fără încetare, gonind în cercuri ca păsările deasupra pământului. Pământul se întindea pustiu. În amurg, câmpia scotea aburi ca un cal înfierbântat. Într-o zi de aprilie, pereţii s-au subţiat într-atât, încât s-au auzit limpede strigătele copiilor afară: „Prinde-o! Prinde-o!“ Sofia ştia că e vorba de Ganka, fata tâmplarului; tâmplarul locuia deasupra lor, căzuse la pat bolnav, pesemne de tifos.

Sofia a coborât în curte. Ganka alerga în direcţia ei cu capul ridicat, urmărită de patru băieţi din vecini. Când a văzut-o pe Sofia, a spus ceva din fugă băieţilor, cu capul întors către ei, şi s-a apropiat încet de ea, singură, luându-şi un aer serios. A simţit-o că e înfierbântată, că respiră repede, a văzut cum îi freamătă buza de sus cu o aluniţă neagră, mică de tot. „Cât să aibă? Doisprezece, treisprezece?“ a socotit Sofia în gând. Trebuie să aibă exact atâţia ani câţi trecuseră de când era măritată, Ganka ar fi putut să-i fie fiică. Dar era a altora, i-a fost furată ei, Sofiei…

Brusc i s-a strâns ceva în pântece, i s-a urcat la inimă, i s-a făcut silă de mirosul Gankăi, mai era şi buza cu aluniţa neagră care abia dacă mai fremăta.

A venit doctoriţa la tăicuţu, că nu mai ştie de el, a spus Ganka.

Sofia a văzut cum i-au tremurat buzele, cum şi-a aplecat capul ca şi cum ar fi vrut să-şi stăpânească lacrimile. Şi pe loc s-a ruşinat şi i s-a făcut tare milă. I-a luat capul şi i l-a strâns la piept. Ganka a scos un suspin de plâns, s-a smuls din strânsoare şi a alergat înspre colţul întunecat al curţii, iar băieţii au zbughit-o după ea.

Cu durerea ca un ghimpe pătruns adânc şi rămas acolo undeva a intrat Sofia la tâmplar. La dreapta uşii, în faţa lavoarului, doctoriţa îşi spăla mâinile. Avea sânii mari, era cârnă, purta un *pince-nez*.

Cum îi este? a întrebat Sofia.

O s-o ducă până mâine, a spus veselă doctoriţa. Mâine însă o să avem treabă, şi eu, şi dumneata, să punem ceva în loc.

— Treabă… Ce fel de treabă?

— Cum ce fel… Va fi cu un om mai puţin, trebuie să mai facem copii. Dumneata câţi ai?

Doctoriţa avea nasturele de la piept descheiat, a încercat să şi-l încheie, a reuşit, a izbucnit în râs.

— Eu… n-am, a spus anevoie Sofia, abia descleştându-şi buzele.

Tâmplarul a murit a doua zi. Era văduv, nu avea pe nimeni. Au venit nişte vecini, au stat la uşă şi au şuşotit, pe urmă o femeie acoperită cu o basma călduroasă a spus:

— Ei, ce-i cu voi oameni buni, de staţi aşa, cu mâinile-n sân? şi s-a apucat să-şi desfacă basmaua ţinând în dinţi acul de siguranţă. Ganka stătea tăcută pe patul ei, îndoită de spate, cu picioarele subţiri desculţe, vai şi amar de ele. Pe genunchii ei zăcea o bucată de pâine neagră, neatinsă.

Sofia a coborât, trebuia să pregătească ceva de mâncare, Trofim Ivanîci urma să vină dintr-un moment în altul. Când a terminat de pregătit totul şi s-a apucat să aşeze masa, cerul căpătase deja culoarea şovăielnică a serii, şi prin el răzbătea o stea singuratică şi tristă. Sus s-a auzit o uşă trântită: pesemne că vecinii au terminat acolo cu toate şi au plecat acasă, iar Ganka a rămas tot aşa, stând pe pat, cu bucata de pâine pe genunchi.

A sosit Trofim Ivanîci. Stătea lângă masă, lat în spate, cu picioarele scurte, parcă intrate în pământ de la glezne.

Tâmplarul a murit, a spus Sofia.

— A… a…, a murit? a întrebat distrat Trofim Ivanîci, cu gândul în altă parte; a scos din traistă o pâine; pâinea era un lucru excepţional, mai neobişnuit şi mai curios decât moartea. Aplecându-se, a început să taie tacticos felii subţiri, şi în momentul acela Sofia i-a văzut parcă pentru prima oară în toţi anii aceştia faţa arsă, prăpădită, părul lui des de ţigan, presărat cu fire albe ca sarea.

„Nu, n-o să fie copii, n-o să fie!“ – un strigăt disperat i-a străpuns Sofiei inima. Iar când Trofim Ivanîci a luat în mână o bucăţică de pâine, Sofia s-a dus o clipă cu gândul acolo sus: acolo Ganka e singură, stă pe pat, coltucul de pâine zace pe genunchii

ei, prin fereastră steaua de primăvară o străpunge cu privirea ascuţită ca vârful acului. Şi firele cărunte, şi Ganka, pâinea, steaua singuratică pe cerul pustiu – s-au contopit într-un singur tot, fără ca ea să priceapă cum de s-au legat între ele toate astea; şi pe neaşteptate a spus ca pentru sine:

Trofim Ivanîci, s-o luăm la noi pe Ganka, fata tâmplarului, lasă să fie ea în locul...

N-a putut să continue. Trofim Ivanîci s-a uitat la ea surprins, apoi cuvintele au ajuns la el prin praful de cărbune, a prins să zâmbească reţinut, la fel cum deschisese traista cu pâine, cu măsură şi socoteală. Când a dat frâu liber zâmbetului, i s-au văzut dinţii strălucind, chipul i s-a primenit şi a spus:

— Ce fată de ispravă eşti tu, Sofia! Ad-o-ncoace. O să ne-ajungă pâinea pentru trei.

Chiar din noaptea aceea Ganka a dormit la ei în bucătărie. Pe când stătea întinsă în pat, Sofia a auzit-o cum s-a răsucit cu zgomot pe laviţă şi a început pe urmă să respire regulat. Sofia şi-a făcut în gând socoteala: „Acum totul o să meargă bine“ şi a adormit.

2

Afară copiii se jucau „de-a kolceak“[1], un joc cu totul nou. Cel care îl făcea pe Kolceak s-a ascuns, ceilalţi l-au căutat până l-au găsit, apoi l-au împuşcat cu nişte beţe, cântând în bătaia tobelor. Adevăratul Kolceak fusese şi el împuşcat. Nimeni însă nu mai mânca acum carne de cal, în prăvălii se vindea zahăr, galoşi, făină. La uzină încălzeau cazanul tot cu cărbunele de la Doneţk, în schimb Trofim Ivanîci îşi rădea acum barba, praful de cărbune se curăţa mai uşor. În urmă cu mulţi ani, înainte de căsătorie, umblase fără barbă, iar acum se întorsese parcă la anii aceia, uneori chiar râdea ca atunci, i se vedeau dinţii albi aşa cum sunt clapele armonicii.

Asta se întâmpla duminicile, când el stătea acasă şi Ganka era şi ea acasă. Termina şcoala acum. Trofim Ivanîci o punea să citească ziarul cu voce tare. Ganka citea repede, punea tot sufletul, dar stâlcea în felul ei cuvintele noi: „molbizaţia“, „glavnuka“[2]. „Cum, cum?“ o întreba iarăşi Trofim Ivanîci fierbând în el de râs. „Glavnuka“, repeta Ganka stăpână pe ea. Pe urmă a povestit cum a venit la şcoală un profesor, unul nou, şi s-a apucat să le explice că, vedeţi, copii, pe pământ sunt corpuri, şi pe cer sunt tot corpuri.

— Ce fel de corpuri? a întrebat-o Trofim Ivanîci abia stăpânindu-şi râsul.

— Ei, cum ce fel? Uite! Ganka şi-a arătat cu degetul sânii ascuţiţi care-i împungeau rochia.

Trofim Ivanîci n-a mai putut să se abţină, râsul i-a ieşit pe nas, pe gură, ca aburul prin supapele de siguranţă de la cazanul sub presiune gata să plesnească.

Sofia stătea deoparte singură. „Glavnauka“, ziarul, corpurile cereşti, Ganka – toate erau pentru ea la fel de departe şi de

neînţeles. Ganka vorbea şi râdea numai cu Trofim Ivanîci, iar dacă rămâneau doar ele două, nu scotea o vorbă, făcea focul în sobă, spăla vasele, vorbea cu pisica. Câteodată numai, ochii verzi îi alunecau încet şi, dând de Sofia, o priveau ţintă; era limpede că-i trece prin minte ceva în legătură cu ea, dar ce anume? Aşa privesc pisicile, te ţintuiesc cu ochii, gândindu-se la ceva numai de ele ştiut – şi ţi se face deodată groaznic de frică de ochii lor verzi, de gândul lor parşiv, pe care nu poţi să-l pătrunzi, care-ţi este străin. Sofia îşi arunca pe ea în grabă scurteica, îşi punea basmaua groasă şi pleca unde o duceau picioarele – la prăvălie, la biserică, sau de-a dreptul în bezna bulevardului Malîi – numai să nu rămână cu Ganka. Mergea de-a lungul canalelor cu apa neagră care nu îngheţase încă, pe lângă gardurile din tablă de acoperiş, simţea în ea un frig de iarnă, se simţea cotropită de pustiu. Pe bulevardul Malîi, în faţa bisericii, se ridica o casă pustie cu nişte găuri în loc de ferestre. Sofia ştia povestea ei: aici nimeni n-o să mai locuiască niciodată, n-o să se mai audă niciodată glasuri vesele de copii.

Într-o seară de decembrie, Sofia s-a apropiat de casă. S-a grăbit să treacă fără să privească, aşa cum făcea mereu. Uitându-se totuşi cu coada ochiului, ca păsările, a zărit în fugă în golul ferestrei o lumină. S-a oprit: nu se poate! S-a întors, s-a uitat prin gaura ferestrei. Înăuntru, printre bucăţile sfărâmate de cărămidă ardea un foc, în jurul lui stăteau patru băieţi zdrenţăroşi. Unul, cu faţa către Sofia, cu ochii negri, un pui de ţigan pesemne, dănţuia, pe pieptul golaş îi sălta o cruciuliţă de argint, dinţii îi străluceau.

Casa pustie căpătase viaţă. Ţigănuşul avea ceva din Trofim Ivanîci. Sofia a simţit în momentul acela că şi ea este încă vie, că totul se poate schimba.

Cuprinsă de emoţie, a intrat în biserica de peste drum. Nu mai fusese aici din 1918, atunci când Trofim Ivanîci plecase pe front împreună cu alţii din fabrică. Slujba o ţinea acelaşi preot mic de statură, bătrân, cărunt, ca un copac fără ramuri, acoperit tot de muşchi. Cântecele au încălzit-o, au făcut să se topească gheaţa din ea, i-au alungat iarna din trup; în faţa ei, în întuneric, s-au aprins lumânări.

În timp ce se întorcea spre casă, Sofia a simţit nevoia să-i povestească totul lui Trofim Ivanîci. Dar chiar voia să-i spună

totul? Acum nu mai ştia nici ea exact, şi s-a mulţumit să-i spună doar că a fost la biserică.

— Ce ţi-a venit să mergi la biserica veche?! Să te fi dus măcar la credincioşii de rit nou, Dumnezeul lor e unul care are totuşi carnet de partid, a început să râdă Trofim Ivanîci, făcându-i Gankăi cu ochiul.

Cu ochiul închis pe jumătate, fără barbă, chipul lui căpătase o expresie poznaşă, de ştrengar, ca aceea a ţigănuşului; gura lui zâmbăreaţă şi pofticioasă avea o groază de dinţi. Îmbujorată, Ganka îşi ascunsese privirea şi doar din când în când se uita chiorâş la Sofia cu ochii ei verzi.

Din ziua aceea, Sofia s-a dus mereu la biserică, până când odată, la liturghie, a apărut preotul de la biserica nouă cu o mulţime de credincioşi după el.

Preotul cel nou era o namilă cu părul roşu, îmbrăcat într-o sutană scurtă şi strâmtă, semăna cu un soldat deghizat. Preotul bătrân şi cărunt a strigat: „Nu vă las eu să faceţi una ca asta! Nu vă las!“ L-a înhăţat pe celălalt şi s-au rostogolit amândoi în pridvorul bisericii, peste lume. Au apărut pumni ridicaţi fluturând ca steagurile. Sofia a ieşit şi n-a mai călcat pe acolo niciodată. A început să meargă în cartierul Ohta, la cizmarul Fiodor, cel cu chelia galbenă, care propovăduia învăţătura „celui de-al treilea testament“.

Anul acesta primăvara a venit târziu. De ziua Sfinţilor Mucenici abia dacă dăduse frunza, mugurii copacilor tremurau gata să plesnească, fără ca ochiul să le vadă freamătul, după care se desfăceau. Într-o seară plină de lumină, şovăind între zi şi noapte, cu rândunelele umblând încolo şi încoace fără să-şi găsească astâmpărul, cizmarul a prorocit că în curând va veni Judecata de Apoi. Pe chelia galbenă i se prelingeau picături mari de sudoare, ochii lui albaştri, bezmetici, străluceau aşa de tare, încât nu puteai să-ţi iei privirea de la ei. „Nu, asta n-o să vină din ceruri! De aici o să vină, uite, de aici, de aici!“ Tremurând tot, cizmarul s-a lovit cu pumnul în piept, pe urmă şi-a sfâşiat cămaşa albă, şi-a dezvelit trupul galben, prăpădit. Şi-a înfipt unghiile în pieptul gol ca să-l sfâşie ca pe o cămaşă, n-a mai avut aer să respire, a scos un ţipăt disperat ca şi cum şi-ar fi dat ultima suflare şi a căzut pe podea într-o criză de epilepsie. Au rămas

lângă el două femei, toţi ceilalţi s-au împrăştiat fără ca întrunirea să fi luat sfârşit.

Încordată ca un arc din pricina ochilor de nebun ai cizmarului, gata să plesnească întocmai ca mugurii copacilor, Sofia s-a întors acasă. Cheia nu era în uşă, iar uşa era încuiată. Şi-a spus iritată în sinea ei: Trofim Ivanîci şi Ganka au ieşit să se plimbe pe undeva, se vor întoarce sigur aproape de unsprezece – chiar ea le spusese să n-o aştepte mai devreme de unsprezece. Ce-ar fi să se ducă sus până se întorc?

Sus locuiau acum Pelagheia cu bărbatul ei, vizitiul. Prin fereastra deschisă a auzit-o cum îi spune copilului: „Nani, nani, puiul mamii. Bravo, aşa!“ Nu, n-a avut putere să se ducă acolo s-o vadă, să vadă copilul. Sofia s-a aşezat pe treptele de lemn. Soarele era încă sus, cerul strălucea ca ochii cizmarului. De undeva venea miros de pâine neagră, fierbinte. Sofia şi-a adus aminte: ivărul de la fereastra din bucătărie era rupt, mai mult ca sigur că Ganka a uitat să blocheze fereastra, uita întotdeauna. Aşa că poate s-o deschidă pe dinafară şi să intre.

A făcut ocolul casei. Într-adevăr, fereastra nu era blocată. A deschis-o încetişor şi a sărit în bucătărie. I-a trecut prin minte că oricine ar fi putut să intre în casă în felul ăsta. Poate că a şi făcut-o deja? I s-a părut că aude foşnete în camera vecină. A rămas locului. Era linişte, se auzea doar ticăitul pendulei de pe perete, îl simţea şi în ea şi peste tot. Fără să ştie de ce, Sofia a intrat în vârful picioarelor. Rochia i s-a prins de scândura de călcat care stătea sprijinită de uşă, şi scândura a căzut cu zgomot pe podea. În aceeaşi clipă s-a auzit în cameră lipăit de picioare goale. Sofia a scos un vaiet slab, a pornit-o îndărăt spre fereastră. Avea de gând să sară, să ceară ajutor…

Dar n-a avut timp. În uşă a apărut Ganka desculţă, într-o cămaşă roz, mototolită.

Văzând-o pe Sofia, a încremenit, a rămas cu gura căscată şi cu ochii holbaţi. Pe urmă s-a strâns toată ca o pisică ameninţată de pericol, a strigat „Trofim Ivanîci!“ şi, negăsindu-şi locul, s-a tras înapoi, în cameră.

Sofia a ridicat scândura de călcat, a pus-o la locul ei şi s-a aşezat. A simţit că nu mai are nimic, nici mâini, nici picioare – nimic altceva decât inima care se zbate ca o pasăre căzând,

căzând, căzând.

Apoi a intrat imediat Trofim Ivanîci. Era îmbrăcat, se vedea clar că n-apucase să se dezbrace. S-a oprit în mijlocul bucătăriei, cu capul lui mare, cu umerii largi, cu picioarele scurte, înfundate parcă în pământ de la genunchi.

— Tu… cum se face că te-ai întors azi mai devreme? a spus el şi s-a minunat singur: de ce a spus asta, cum a putut să spună aşa ceva?

Sofia n-a auzit. Buzele îi tremurau, aşa cum tremură pieliţa de pe lapte atunci când se întăreşte de tot.

— Ce-i asta, ce înseamnă asta, ce-i asta? a îngăimat ea, fără să se uite la Trofim Ivanîci.

Acesta s-a crispat tot, s-a închis în el, şi a rămas aşa o clipă, fără să scoată o vorbă. Apoi şi-a smuls picioarele din pământ si s-a dus în cameră. Acolo, Ganka se îmbrăcase şi bătea nerăbdătoare în podea cu cizmuliţele.

Viaţa şi-a urmat cursul la fel ca înainte, Sofia trebuia să-şi ducă traiul mai departe. A pregătit masa de seară. Ganka a împărţit ca întotdeauna farfuriile. Când a adus pâinea, Trofim Ivanîci s-a întors, a atins-o cu capul, şi pâinea i-a căzut pe genunchi. Ganka a izbucnit în râs. Sofia s-a uitat la ea, ochii li s-au întâlnit, şi s-au cercetat o clipă una pe alta într-un fel cu totul nou, cum nu mai făcuseră până atunci. Sofia a simţit cum îi creşte ceva rotund în pântece, cum urcă încet de acolo, de jos, apoi o arde din ce în ce mai tare, creşte din ce în ce mai repede, îi ajunge până sus de tot, iar ea începe să respire iute, tot mai iute. N-a mai suportat să-i vadă ciuful blond, aluniţa neagră de pe buză – ar fi trebuit acum să strige, întocmai ca Fiodor cizmarul, sau să facă ceva. Sofia a plecat ochii în pământ. Ganka a râs în zeflemea.

După ce au mâncat, Sofia a spălat vasele, iar Ganka le-a şters cu şervetul. A durat la nesfârşit. A fost poate momentul cel mai greu din toată seara. Pe urmă Ganka s-a dus să se culce în bucătărie. Sofia s-a apucat să facă patul, simţea cum fierbe în ea totul, cum tremură toată. Trofim Ivanîci s-a întors spre ea şi i-a spus:

— Să-mi faci patul pe laviţă, la fereastră.

Sofia i-a aşternut patul. Noaptea, când a încetat să se mai răsucească, a auzit cum Trofim Ivanîci s-a sculat şi s-a dus în

bucătărie la Ganka.

1. De la numele amiralului Aleksandr Kolceak (1874-1920), conducător al opoziţiei armate din Siberia împotriva bolşevicilor din timpul Războiului civil (n.tr.).
2. Forme corupte ale cuvintelor „mobilizaţia” (mobilizare) şi „glavnauka” (de la „glavnaia nauka”, ştiinţa fundamentală, marxism-leninismul) (n.tr.).

3

Pe pervazul ferestrei, lângă Sofia, se afla un borcan întors cu gura în jos; nu se ştie cum, în borcan nimerise o muscă. N-avea pe unde să iasă, şi cu toate astea se zbătuse toată ziua. Aerul din borcan s-a încins, căldura era înăbuşitoare, lâncedă, inertă. Acelaşi aer încins a cuprins toată insula Vasilievski. Cu toată arşiţa, Sofia n-a stat o clipă locului întreaga zi, a găsit câte ceva să facă. Norii s-au adunat de mai multe ori în cursul zilei, au atârnat grei, gata-gata să spargă deasupra capului cerul de sticlă verde, şi de acolo ploaia în aversă să-şi facă drum şi să se dezlănţuie. Dar norii s-au împrăştiat pe nesimţite, la lăsarea nopţii cerul de sticlă s-a făcut mai compact, a ţinut mai vârtos dogoarea înăbuşitoare, lâncedă. Nimeni nu auzea în câte feluri respiră noaptea cei trei: Sofia îngropându-şi faţa-n pernă ca să nu mai audă nimic, Trofim Ivanîci şi Ganka ţinându-şi dinţii strânşi, gâfâind stăpâniţi de poftă, arzând ca injectorul de la cazanul cu aburi.

Dimineaţa Trofim Ivanîci pleca la uzină. Ganka terminase deja şcoala şi rămânea acasă cu Sofia, numai ele două. Pentru Sofia însă, ea era foarte departe: îi vedea şi-i auzea acum pe Ganka, pe Trofim Ivanîci, ca şi cum aceştia s-ar fi aflat undeva la mare distanţă; la fel se întâmpla şi cu toate câte erau în jurul ei. De acolo, de departe, îi spunea Gankăi cu gura strânsă: mătură bucătăria, spală meiul, taie lemnele. Ganka mătura, spăla, tăia. Sofia auzea loviturile de topor, ştia că e Ganka, că e chiar ea, dar simţea că e foarte departe, că n-o vede.

Ganka tăia lemnele, făcea surcele stând întotdeauna ghemuită pe vine, cu genunchii rotunzi depărtaţi mult. O dată, fără să vrea, Sofia i-a văzut genunchii, i-a văzut moţul blond mişcându-i-se uşor pe frunte. I-au zvâcnit tâmplele, s-a întors şi i-a spus fără să se uite la ea:

— Las’ că fac singură… Du-te afară!

Cu moţul fluturându-i pe frunte, Ganka a zbughit-o veselă şi s-a întors acasă doar spre prânz, tocmai când să sosească Trofim Ivanîci.

Ganka a început să plece în fiecare dimineaţă. Pelagheia, femeia de sus, i-a spus o dată Sofiei:

— Pe Ganka voastră o fugăresc băieţii prin casa aia pustie. Ar cam trebui să fiţi cu ochii pe ea, altminteri o să dea de dracu fătuca.

Sofia a hotărât în gând: „Trebuie să-i spun lui Trofim Ivanîci…“ Dar când a venit Trofim Ivanîci, a simţit că nu poate să pronunţe cu voce tare numele ăsta: Ganka. Nu i-a mai spus nimic.

Aşa a trecut toată vara, cu cerul ei de sticlă, fără o lacrimă, înăbuşind totul cu norii ei secătuiţi; şi toamna a venit tot aşa de uscată. Într-o zi senină şi caldă, aşa cum nu se întâmpla să fie toamna, s-a pornit de dimineaţă vântul dinspre mare. Sofia a auzit prin fereastra închisă un bubuit de tun, înăbuşit, slab, a urmat imediat un altul, un al treilea – probabil că se umflaseră apele Nevei. Sofia era singură, nu erau acasă nici Ganka, nici Trofim Ivanîci. Tunetul a bătut din nou moale în fereastră, geamurile au zăngănit de vânt. A venit de sus în fugă Pelagheia gâfâind, dând din mâini, răscolită toată, i-a strigat Sofiei:

— Ce-i cu tine, te-ai ţicnit? Ce stai aşa? Neva a luat-o peste maluri, acuşi o să înece totul.

Sofia a alergat afară în urma ei. Într-o clipă, vântul puternic a răsucit-o ca pe o pânză. A auzit undeva uşi trântite, un glas de femeie care striga: „Puii, puii, adună-i mai repede!“ Pe deasupra capului, a zburat pieziş, purtată de vânt, o pasăre mare cu aripile desfăcute larg. Sofia şi-a simţit dintr-odată inima mai uşoară, ca şi cum tocmai de aşa ceva avea nevoie – tocmai de un vânt ca ăsta, ca totul să dispară cu desăvârşire, să fie luat de ape, să se scufunde. S-a întors să-l întâmpine cu gura deschisă, vântul a intrat cu putere, şi-a simţit dinţii reci, i-a fost bine.

Împreună cu Pelagheia, Sofia a cărat sus la repezeală aşternuturile, hainele, alimentele, scaunele. Bucătăria s-a golit, doar într-un colţ a mai rămas o poliţă pictată cu flori.

— Şi asta? a întrebat-o Pelagheia.

— Asta… e a ei, a răspuns Sofia.

— A cui, a cui a ei? A Gankăi, adică? Cum s-o laşi?

A ridicat-o şi a cărat-o sus, sprijinind-o de burta umflată.

Pe la două, sus la etaj, vântul a spart geamul de la fereastră. Pelagheia a alergat s-o astupe cu perna şi nici una nici două a pornit să se văicărească:

— A venit prăpădul peste noi... Vai de noi, suntem pierduţi! şi şi-a luat copilul în braţe.

Sofia s-a uitat pe fereastră şi a văzut că acolo unde era strada curge acum cu repeziciune o apă verde, încreţită de vânt; o masă a cine ştie cui pluteşte rotindu-se încet, pe masă stă o pisică albă cu pete roşcate, cu gura deschisă – probabil că miaună. Fără să pronunţe numele Gankăi, Sofia s-a gândit la ea, inima a început să-i bată cu putere.

Pelagheia a făcut focul. Nu-şi mai găsea astâmpărul, umbla de la sobă la copil, de acolo la fereastra unde stătea Sofia. În casa de peste drum, la primul etaj, s-a deschis o ferestruică, au văzut cum o mişcă apa încolo şi încoace. Apa a tot crescut, a adus cu ea buşteni, scânduri, fân, pe urmă a apărut o clipă ceva rotund, părea să fie un cap.

— Poate că Andrei al meu şi Trofim Ivanîci al tău...

Pelagheia n-a apucat să termine, au podidit-o lacrimile, i-au curs şiroaie, i-au curs din plin, aşa, pur şi simplu, fără voia ei. Sofia s-a mirat de ea însăşi: cum de se poartă aşa, ca şi cum Trofim Ivanîci i s-a şters din minte şi i-a rămas numai gândul la fata aia, la Ganka.

Amândouă, şi Pelagheia, şi Sofia, au auzit în acelaşi timp glasuri venind de undeva de afară. Au dat fuga la bucătărie, la fereastră. Dând la o parte lemnele din cale, o barcă a intrat în curte, iar în ea, stând în picioare, erau doi bărbaţi şi Trofim Ivanîci fără şapcă. Avea pe el, peste bluza fără mâneci, o cămaşă albastră, vântul îi lipise de corp o parte din cămaşă, iar pe cealaltă i-o umflase, de părea că n-are decât o jumătate de trup. Cei doi l-au întrebat ceva, barca a cotit-o după colţul casei, iar după ea, ciocnindu-se unele de altele, au pornit-o lemnele.

Ud leoarcă, Trofim Ivanîci a dat buzna în bucătărie, apa curgea de pe el şiroaie, dar a părut că nu ia în seamă cât e de ud.

— Unde... unde-i ea? a întrebat-o pe Sofia.

— A plecat de dimineaţă, a spus Sofia.

Pelagheia a priceput despre cine e vorba.

— I-am spus de mult Sofiei... Acum ia-o de unde nu-i. Pluteşte cine ştie pe unde.

Trofim Ivanîci s-a întors cu faţa la perete şi a început să-l zgârie cu degetele.

A stat mult timp aşa, apa curgea de pe el, dar el nu simţea.

Către seară, când apa deja dăduse înapoi, a venit bărbatul Pelagheiei. Chelia lui mare, bine conturată, arsă de soare, strălucea în lumina lămpii; s-a apucat să povestească despre un domn cu o servietă care înotase voiniceşte până la intrarea-n casă, despre nişte fete tinere care o luaseră la fugă ridicându-şi fustele tot mai sus.

— Da' s-au înecat mulţi? a întrebat Sofia.

— O groază! Mii! a strâns din pleoape vizitiul.

Trofim Ivanîci s-a ridicat în picioare.

— Mă duc, a spus.

Dar n-a apucat să plece: uşa s-a deschis, iar în uşă a apărut Ganka. Avea rochia lipită de piept, de genunchi, era udă şi murdară din cap până-n picioare, în schimb ochii îi străluceau. Trofim Ivanîci a zâmbit reţinut, printre dinţi, semn că nu era a bună. S-a apropiat de Ganka, a apucat-o de mână, a dus-o în bucătărie şi a închis bine uşa în urma lui. S-a auzit cum i-a spus ceva printre dinţi şi cum a început s-o lovească. Ganka plângea cu sughiţuri. Pe urmă s-a bălăcit îndelung în apă şi a intrat din nou în cameră veselă, scuturându-şi uşor moţul de pe frunte.

Pelagheia i-a aşternut să doarmă în cămară, după peretele despărţitor, iar lui Trofim Ivanîci şi Sofiei le-a făcut patul pe laviţa din bucătărie. Au rămas doar ei doi. Trofim Ivanîci a stins lampa. Lumina din fereastră şi-a pierdut strălucirea, prin cămaşa subţire a norilor a licărit palidă luna. Albă de tot, Sofia s-a dezbrăcat. Pe urmă s-a dezbrăcat Trofim Ivanîci.

După ce s-a aşezat în pat, Sofia n-a mai avut decât un singur gând: să facă în aşa fel încât Trofim Ivanovici să nu observe cum tremură. S-a întins cât era de lungă şi a rămas ţeapănă, ca şi când ar fi fost acoperită toată cu o pojghiţă foarte subţire de gheaţă: aşa se întâmplă toamna, în zorii zilei, când crengile copacilor sunt acoperite cu un strat de gheaţă firav, şi e de ajuns ca vântul să le atingă uşor ca gheaţa să fie spulberată.

Trofim Ivanîci nu s-a mişcat deloc, nici un zgomot nu se auzea dinspre el. Sofia însă ştia că nu doarme: plescăie tot timpul în somn, aşa cum fac copiii mici când sug. Şi mai ştia de ce nu doarme: aici e imposibil să se ducă la Ganka. Sofia a închis ochii, şi-a strâns buzele, s-a închis în ea, ca să nu se mai gândească la nimic.

Deodată, Trofim Ivanîci, ca şi cum ar fi luat o hotărâre fermă, s-a întors brusc către ea. Sofiei i-a îngheţat sângele în vine, nu şi-a mai simţit picioarele, a rămas încremenită şi a aşteptat. Luna zgribulită a tresărit la fereastră o clipă, două. Trofim Ivanîci a ridicat niţel capul, s-a uitat la fereastră, pe urmă, ferindu-se să n-o atingă pe Sofia, s-a întors cu spatele.

Când în cele din urmă a început să respire regulat şi să plescăie în somn aşa cum fac copiii, Sofia a deschis ochii. S-a aplecat încetişor deasupra lui, atât de aproape încât i-a zărit firul de păr lung şi negru care-i cobora din sprânceană direct pe ochi. El şi-a mişcat uşor buzele. Sofia l-a privit, nu i-a mai venit nimic în minte în legătură cu el, i s-a făcut doar milă. A întins mâna – şi imediat şi-a retras-o: ar fi vrut să-l mângâie ca pe un copil, dar n-a putut, n-a îndrăznit...

Aşa s-au petrecut lucrurile în fiecare noapte, timp de trei săptămâni, până când s-a uscat apartamentul de jos. In fiecare dimineaţă, înainte să plece la uzină, Trofim Ivanîci cobora o jumătate de oră şi dregea câte ceva prin casă. O dată s-a întors de acolo vesel, a glumit cu Pelagheia, dar Sofia a observat cum îi umblau ochii după Ganka: Ganka mătura prin cameră stând aplecată. Când să iasă, Trofim Ivanîci i-a spus Sofiei:

— Fă bine şi mută-te jos, e timpul – totul e gata.

Pe urmă i-a spus Gankăi:

— Să încingi bine soba, să nu te zgârceşti la lemne, ca să fie cald seara.

Sofia a înţeles: nu era vorba de seară, ci de noapte. N-a scos un cuvânt, n-a ridicat ochii, numai buzele i-au tremurat puţin, ca pojghiţa de pe laptele deja răcit.

Bărbatul Pelagheiei, vizitiul, urma să plece numai după-amiază; până atunci a mutat repede totul jos împreună cu Sofia şi cu Ganka.

— Ei, acum ce să-ţi urez: bine ai venit la vechea vatră, nu-i

aşa? i-a spus Sofiei.

Iute, din câteva mişcări, aşa cum bate din aripi o pasăre mare, Sofia şi-a rotit ochii prin cameră. Totul rămăsese la fel ca înainte: scaunele, oglinda fără luciu, ceasul de perete, patul în care va sta noaptea singură. I s-a părut că sus a fost fericită: l-a auzit noaptea cum respiră, n-a fost cu aia, cu ailaltă, n-a aparţinut niciuneia – şi uite că acum, chiar azi, azi deci…

Ganka nu era, plecase după lemne. Sofia stătea în picioare cu fruntea sprijinită de fereastră. Geamul a zăngănit din nou, vântul a început să şuiere, au venit dinspre oraş nori cenuşii, grei ca piatra, care pluteau jos de tot. Sofiei i s-a părut că au făcut cale întoarsă aceiaşi nori sufocanţi, prin care furtuna, cât a fost vara de lungă, n-a reuşit măcar o dată să răzbească. A simţit că norii ăştia nu se află dincolo de fereastră, i-a simţit chiar în ea, înăuntrul ei. Luni întregi au strivit-o, s-au năpustit asupra ei unul după altul – şi, ca să nu se sufoce acum, ar trebui să-i spulbere într-un fel, ori să fugă de aici, ori să strige cât o ţine gura, cum a strigat atunci cizmarul când a vorbit despre Judecata de Apoi.

Sofia a auzit ceva: a intrat Ganka, a scos lemnele din sac pe podea, apoi s-a apucat să le aşeze în sobă. Fereastra s-a zguduit, ca şi cum inima Sofiei ar fi bătut în ea. Ca un bubuit de tun. Vântul a mânat iarăşi apa care s-a opintit umflând vinele albastre ale Nevei. Sofia a rămas tot aşa, în picioare, ferindu-se să privească îndărăt ca să n-o vadă pe Ganka.

Ganka a început să îngâne în şoaptă un cântec – până acum aşa ceva nu se întâmplase niciodată. Sofia s-a uitat îndărăt. A văzut cum Ganka, lăsând toporul deoparte, s-a aşezat pe vine şi a început să facă surcele cu cuţitul; genunchii rotunzi, pe care şi-i ţinea îndepărtaţi mult, i s-au mişcat sub rochie, moţul de pe frunte i s-a mişcat şi el. Sofia a vrut să-şi ia ochii de la ea, dar n-a fost chip. S-a apropiat de Ganka încet, cu mare cazně, ca şlepul tras de parâmă la ţărm împotriva curentului – parâma tremură şi e cât pe ce să se rupă. Ganka se înfierbântase toată de la treabă, mirosul dulceag de transpiraţie fierbinte a învăluit-o pe Sofia: pesemne că aşa miroase noaptea.

Şi îndată ce Sofia a tras în piept mirosul ăsta, a simţit cum i se urcă ceva de jos, din pântece, cum îi biciuie inima, ţâşneşte de acolo şi îi inundă tot corpul. A vrut să se agaţe de ceva, dar a fost

luată de val, aşa cum s-a întâmplat atunci pe stradă cu apa care a dus buştenii şi masa cu pisica. Fără să se gândească la nimic, luată de val, a ridicat toporul de pe podea fără să-şi dea seama nici ea de ce. Au mai lovit o dată în fereastră bătăile inimii ca salvele de tun. A văzut cu ochii ei că ţine în mână un topor. „Doamne Dumnezeule, ce-i cu mine?“ şi-a spus în sinea ei, strigând deznădăjduită, una dintre cele două Sofii, iar în aceeaşi clipă cealaltă a lovit-o cu talpa toporului pe Ganka în tâmplă, peste moţ.

Ganka n-a scos nici măcar un ţipăt, doar capul i s-a izbit de genunchi, apoi, cum stătea ghemuită, s-a prăbuşit pe o parte. Sofia a mai lovit-o de câteva ori în cap cu tăişul, a lovit-o repede, cu sete; sângele a ţâşnit şi s-a revărsat pe grătarul de fier din faţa sobei. I s-a părut că sângele ăsta a ţâşnit chiar din ea, din Sofia, că în sfârşit buboiul s-a spart, s-a scurs de acolo în picături, şi cu fiecare picătură s-a simţit din ce în ce mai liniştită. A aruncat toporul, a respirat adânc, a răsuflat uşurată – până acum nu respirase niciodată aşa –, şi uite că în clipa asta a înghiţit aerul cu nesaţ pentru prima oară. N-a simţit nici spaimă, nici ruşine, nimic din toate astea, a simţit doar ceva nou în tot trupul, o uşurare, ca după o lungă vreme în care fusese scuturată de friguri.

Mai departe totul s-a petrecut ca şi cum mâinile Sofiei, de capul lor, au gândit şi au făcut ce trebuie, în timp ce ea însăşi s-a dat deoparte, s-a odihnit cuprinsă de o fericire netulburată. Doar din când în când deschidea ochii, se uita, cerceta totul surprinsă.

Pantofii Gankăi, rochia cafenie, cămaşa, toate stropite cu benzină, ardeau deja în sobă, iar Ganka însăşi stătea întinsă cu faţa la pământ, cu trupul gol, trandafirie, caldă, umedă; pe ea umbla agale o muscă îndrăzneaţă. Sofia a zărit musca, a gonit-o. Ca şi cum ar fi fost ale altcuiva, mâinile ei au despicat trupul pe din două cu uşurinţă, fără să tremure – altminteri n-ar fi putut nicicum să fie transportat. În vremea asta, Sofiei i-a trecut prin minte că pe laviţă zac cartofii pe care Ganka nu apucase să-i cureţe, trebuia neapărat să-i gătească pentru prânz. S-a dus la bucătărie, a închis uşa cu zăvorul, a făcut focul la sobă.

Când s-a întors în cameră, a văzut că muşamaua nouă, de culoarea marmurei, scoasă din comodă şi întinsă pe podea, e ruptă în două bucăţi. Sofia s-a mirat: cine s-o fi sfâşiat? De ce? Dar

brusc şi-a adus aminte, a aranjat muşamaua pe fundul sacului şi a aşezat acolo o jumătate din trupul trandafiriu. Aceeaşi muscă i s-a aşezat pe mână, apoi s-a lipit încăpăţânată de trupul Gankăi. Sofia a gonit-o, ea s-a aşezat din nou. A fost singura dată când Sofia a văzut-o pe Ganka atât de aproape: avea picioarele subţirele ca aţa de pe mosorul negru. Apoi musca a dispărut, toate celelalte s-au topit, a auzit doar că bate cineva la uşa de la bucătărie.

S-a apropiat în vârfurile picioarelor de prag şi a aşteptat. S-au auzit din nou bătăi din ce în ce mai puternice. A văzut cum saltă zăvorul de la lovituri – dar de fapt n-a văzut, a simţit: zăvorul era parte din ea, aşa cum erau ochii, inima, picioarele, care i s-au făcut într-o clipă reci ca gheaţa. I s-a părut că un glas cunoscut strigă dincolo de uşă: Sofia! Ea a tăcut, paşii au luat-o în jos, s-au auzit tropăituri pe scări. Abia atunci a început să respire, s-a uitat pe fereastră. Era Pelagheia, vântul îi şfichiua spatele cu rochia strânsă făcută bici, părea că merge îndoită de la genunchi.

Mâinile Sofiei şi-au văzut din nou de treabă timp îndelungat, fără ca ea să participe. S-a trezit brusc că stă pe marginea unui canal cu apa sângerie, sticlind în lumina asfinţitului, că aici, chiar în canalul ăsta, a fost aruncată lumea întreagă, cerul, norii repezi, bezmetici, şi că are în spate un sac greu, că mâna ţine ceva ascuns sub haină. Nu şi-a dat seama ce anume. Dar mâna a simţit că e lopata, şi din nou totul a fost simplu. A trecut absentă peste canal, doar ochii au căutat cu fereală în jur: nu era nimeni, era singură pe câmpia Smolensk, se înnopta cu repeziciune. A săpat groapa şi a aruncat grămadă tot ce era în sac.

Când se făcuse deja întuneric beznă, a adus încă un sac plin, a umplut groapa şi a plecat acasă. Călca pe pământul negru, accidentat, umflat de apă, vântul îi şfichiuia picioarele ca şi cum cineva ar fi biciuit-o cu nişte prosoape ude, întinse bine. S-a împiedicat. A căzut, mâna i s-a înfundat în ceva jilav, şi a mers aşa, cu mâna umedă, fiindu-i frică s-o şteargă. Departe, probabil pe malul mării, s-a aprins şi s-a stins o luminiţă, sau era foarte aproape – poate cineva şi-a aprins o ţigară în bătaia vântului.

Acasă Sofia a spălat în grabă podeaua, s-a spălat în albia din bucătărie, şi-a pus pe ea numai haine curate, aşa cum făcea după spovedanie, în ajun de sărbătoare. Lemnele puse de Ganka arseseră de mult, pe tăciuni mai zburdau încă ultimele flăcărui

albastre. Sofia a aruncat în jar sacul, muşamaua, tot gunoiul rămas. Focul s-a stârnit, au izbucnit flăcări strălucitoare, a ars totul. Acum în cameră era curat ca lacrima. Tot aşa s-a mistuit în flăcări murdăria din sufletul Sofiei, s-a simţit curată şi împăcată.

S-a aşezat pe laviţă. Lanţurile care o legau au slăbit într-o clipă şi s-au rupt, ca din senin s-a simţit obosită aşa cum nu fusese niciodată în viaţa ei. Şi-a aşezat capul pe mâini şi într-o secundă a adormit vârtos, s-a lăsat toată în voia somnului, fericită.

Pendula de pe perete umbla încolo şi încoace, zbătându-se ca pasărea în colivie când simte privirea pisicii aţintită asupra ei. Sofia dormea. Poate că somnul ei a durat o oră, sau poate doar de la o bătaie de ceas la alta. Când şi-a ridicat capul, în faţa ei stătea Trofim Ivanîci cu picioarele înfipte în pământ.

El simţea că n-are aer, şi-a desfăcut gulerul cămăşii.

— Unde-i ea? a spus aplecându-se spre Sofia.

Mirosea a vin, fierbea, corpul îi era încordat ca un arc.

— Unde-i Ganka? a întrebat din nou.

„Da chiar, unde-o fi ea acum?“ şi-a frământat Sofia mintea, şi a răspuns cu voce tare:

— Nu ştiu.

— Aha… nu ştii? a spus împleticit Trofim Ivanîci, cu gura strâmbă.

Sofia i-a văzut ochii de foarte aproape, erau răi şi ameninţători, de parcă şi-ar fi arătat colţii. N-o bătuse niciodată, dar acum i s-a părut că ar fi în stare s-o facă: acuşi o să mă lovească. Dar el a cercetat-o doar cu privirea şi s-a întors cu spatele – poate că i-ar fi fost mai uşor dacă ar fi lovit-o.

S-au aşezat amândoi să mănânce. Sofia a simţit că stă singură la masă, a înţeles că Trofim Ivanîci n-o vede, că nu pe ea o vede. El a sorbit din borş şi s-a oprit strângând cu putere lingura în pumn. A început deodată să gâfâie foarte tare şi a lovit cu pumnul în masă, din lingură i-a sărit o bucată de varză pe genunchi. A cules-o şi n-a ştiut unde s-o pună, faţa de masă era curată. Ţinea descumpănit bucata de varză în mână, ca un caraghios, arăta ca puiul de ţigan pe care Sofia îl văzuse în casa pustie. S-a înmuiat de mila lui, i-a pus în faţă farfuria ei goală deja. Fără să ridice ochii, el a trântit în farfurie bucata de varză şi s-a ridicat în picioare.

Când s-a întors, ţinea în mână o sticlă de Madera. Sofia a înţeles că o cumpărase pentru ailaltă, inima i-a îngheţat pe loc, a simţit din nou că e singură. Trofim Ivanovici şi-a turnat şi a băut.

După ce au mâncat, el şi-a tras mai aproape lampa fără să scoată o vorbă şi a luat ziarul, dar Sofia a observat că citeşte unul şi acelaşi rând. A văzut cum i-a tremurat ziarul în mâini când podeaua a scârţâit pe coridor… Nu, n-a fost la ei, a fost sus. S-a făcut din nou linişte, doar pendula se zbătea ca pasărea. S-au auzit zgomote sus: au mutat ceva greu dintr-un loc în altul, probabil că s-au culcat deja.

Ganka tot nu se arăta. Trofim Ivanîci a trecut pe lângă Sofia spre cuier, şi-a pus şapca, a rămas locului o clipă, apoi şi-a smuls şapca de pe cap ca şi cum ar fi vrut să-şi smulgă şi capul odată cu ea, ca să nu mai aibă gânduri, şi s-a culcat pe laviţă cu faţa la perete.

— Aşteaptă să-ţi aştern să dormi, i-a spus Sofia.

El s-a ridicat, s-a uitat la ea ca prin sticlă.

I-a făcut patul, s-a îndreptat spre uşă ca s-o închidă cu zăvorul, a ridicat mâna şi brusc s-a oprit: dacă Trofim Ivanîci o s-o întrebe aşa, pe nepusă masă, de unde ştie ea că Ganka n-o să se mai întoarcă? Nu, n-ar face-o. Totuşi Sofia s-a uitat îndărăt. A văzut că Trofim Ivanîci o urmăreşte cu privirea, îi urmăreşte mâna ridicată care nu îndrăzneşte să atingă zăvorul.

— Ce-i? Ce mai aştepţi? a întrebat-o împiedicat, cu un zâmbet pe jumătate frânt.

„Ştie tot…“ i-a trecut Sofiei prin minte. Pendula din faţa ei s-a legănat o dată încolo şi încoace şi a încremenit. Trofim Ivanîci n-a mai scos o vorbă, încet-încet sângele a început să-i clocotească în vine, s-a înfierbântat, a împins masa, ceva a căzut, aşa a simţit Sofia, inima i s-a făcut cât un purice. Acum e acum, o să spună tot de-a dreptul… Smulgându-şi cu chiu cu vai picioarele din pământ Trofim Ivanîci a făcut o mişcare înspre Sofia, pe frunte i s-a umflat o vână albastră ca apa Nevei.

— Hai, ce-mi stai aşa? a strigat el şi în cameră totul a încremenit. Zăvorăşte uşa! Să facă bine să se ducă unde-o vrea, să doarmă la cine pofteşte, pe stradă, să proptească gardurile, cu câinii vagabonzi! Pune zăvorul, n-auzi?

— Cum… ce? a întrebat Sofia nevenindu-i încă să creadă.

— Am zis! i-a tăiat vorba Trofim Ivanîci şi s-a întors cu spatele.

Sofia a pus zăvorul.

A mai tremurat mult timp sub pătură până ce i s-a făcut în sfârşit cald, până s-a încredinţat că Trofim Ivanîci n-are cum să ştie, că nu ştie. Deasupra ei bătăile puternice ale pendulei au găurit cu ciocul peretele. Pe laviţa lui, Trofim Ivanîci s-a răsucit, a început să gâfâie cu dinţii încleştaţi, chinuit de dorinţă. Sofiei i s-a părut că aude cum dă în vileag totul cu voce tare. A zărit cârlionţii bălai nesuferiţi de pe fruntea Gankăi – şi în aceeaşi clipă au dispărut: şi-a amintit că ei nu mai există şi că nu vor mai exista niciodată. „Slavă Domnului!..“ şi-a spus şi brusc şi-a dat seama: „Cum adică slavă Domnului? Vai de mine!“

Trofim Ivanîci s-a răsucit din nou. Sofiei i-a venit în minte gândul că nici el nu mai există, asta fără doar şi poate, şi că n-o să mai existe niciodată, că de aici înainte îi va fi dat să trăiască mereu singură, ca frunza-n vânt, şi, dacă-i aşa, la ce bun toate câte s-au întâmplat azi? A prins să tragă aerul în piept de câteva ori, respirând anevoie, ca şi cum ar fi ridicat cu frânghia povara ca o piatră de moară din adâncul sufletului. Când a ajuns sus de tot, piatra s-a sfărâmat, iar Sofia a simţit că poate respira în voie. A răsuflat uşurată şi s-a cufundat încet în somn ca într-o apă adâncă şi caldă.

Se scufundase deja în adâncuri, când a auzit lipăit de picioare goale pe podea. A tresărit şi a ajuns numaidecât la suprafaţă plutind. Aici a auzit imediat cum scârţâie podeaua, cum Trofim Ivanîci se îndreaptă undeva prudent. Aşa se ducea noapte de noapte la bucătărie, la Ganka, iar Sofia se strângea ghem de fiecare dată, ca să nu mai sufle, să nu strige. Aşa s-a strâns şi acum. A înţeles: îl trage aţa acolo, poate că acum îmbrăţişează perna ei, o strânge cu putere, sau poate că pur şi simplu stă în picioare în faţa patului ei gol…

Scândurile au scârţâit, apoi s-a făcut linişte. Trofim Ivanîci s-a oprit. Sofia a întredeschis ochii: l-a zărit alb ca varul, stând la mijlocul drumului între laviţa lui şi patul în care ea era întinsă. Şi deodată a fulgerat-o gândul că nu se duce la bucătărie, că vine la ea, la ea! A simţit că o cuprinde fierbinţeala, că îi clănţăne dinţii, şi-a strâns pleoapele.

— Sofia…, a spus încet Trofim Ivanîci, apoi şi mai încet: Sofia!

I-a recunoscut glasul acela al lui, special, din timpul nopţii, inima i s-a desprins ca o pasăre de pe creangă şi s-a zbătut răscolită, cu bătăi inegale, prăbuşindu-se în hău. Fără gânduri, simţind doar, cu genunchii strânşi dureros, cu trupul crispat, Sofia a intuit că lui îi va fi mai simplu, mai uşor, dacă ea nu răspunde la chemare, şi a stat mută, ţinându-şi respiraţia.

Trofim Ivanîci s-a aplecat spre ea, i-a auzit respiraţia aproape, probabil că o privea. A durat o secundă, dar Sofia s-a temut că n-o să-i poată ţine piept şi a scos un ţipăt surd: „Doamne! Dumnezeule!“ Abia dacă a auzit cum a izbucnit în râs Pelagheia acolo sus undeva, la mii de verste depărtare, acolo unde în clipa asta norii goneau neînfrânaţi. Mâna osoasă, fierbinte i-a atins picioarele, Sofia şi-a desfăcut încet buzele, s-a desfăcut toată bărbatului ei, până la capăt – pentru prima oară în viaţă. O strângea cu putere de parcă voia să-şi reverse asupra ei toată furia pătimaşă destinată ăleia, ăleilalte. Sofia a auzit cum el începe să scrâşnească din dinţi, cum sus Pelagheia începe din nou să şuşotească râzând – şi mai mult de atât n-a mai ştiut nimic.

Dimineaţa s-a lăsat gerul, ferestrele s-au acoperit cu zahăr candel, iepuraşul galben-siniliu se târa pe peretele alb. Sofia a ieşit afară. Peste noapte totul fusese calm, dimineaţa a venit liniştită, limpede; fumul drept, trandafiriu, se ridica la cer.

Pelagheia era afară. I-a spus Sofiei:

— Ganka voastră a şters-o, aşa-i? Şi să le mai dai de mâncare ăstora!

Sofia s-a uitat direct în ochii ei, privirea îi era liniştită ca dimineaţa asta, se străduia să-şi amintească cele întâmplate ieri – dar nu reuşea: totul era aşa de departe, probabil că nu se întâmplase nimic. Pelagheia a povestit că, înainte să plece la uzină, Trofim Ivanîci trecuse pe la ei şi întrebase dacă nu cumva au zărit-o pe Ganka. Sofia a râs în sinea ei.

— Ce ai? s-a mirat Pelagheia.

Nimic…, a răspuns Sofia şi s-a uitat la fumul drept, trandafiriu – la fel cu cel din satul ei, de unde o luase Trofim Ivanîci. „Acolo, poate că se toacă varza acum, se taie cotoarele – sunt reci ca gheaţa, albe, trosnesc în dinţi.“

I se părea că toate astea s-au întâmplat chiar ieri, că e chiar ea aceea care muşcă din cotorul de varză.

Când s-a întors de la uzină, Trofim Ivanîci a întrebat doar atât:

— Ei? Nu-i?

Sofia ştia deja despre cine e vorba şi i-a răspuns liniştită:

— Nu-i.

Trofim Ivanîci a mâncat de prânz şi a plecat. S-a întors târziu, negru la faţă – poate că o căutase, îi întrebase pe toţi, fusese peste tot. A venit din nou la Sofia noaptea – tot fără o vorbă, înverşunat, pătimaş, ca ieri.

Ziua următoare, Trofim Ivanîci a dat o declaraţie la miliţie în legătură cu Ganka. I-au chemat acolo pe Sofia, pe Pelagheia cu bărbatul ei, pe vecini. În spatele mesei stătea un tânăr scund, cu şapca pe cap, pe nas purta un pince-nez fără ramă care-i dădea un aer serios, avea pistrui, semăna la faţă cu un pui de găină. Pe masă, sub hârtii, zăceau nişte pesmeţi negri. Toţi i-au spus unul şi acelaşi lucru: că au văzut-o pe Ganka umblând haimana cu nişte băieţi, că băieţii nu erau din port, erau venetici de prin cartierul Petersburgskaia Storona. Pelagheia şi-a amintit cum Ganka spusese odată că i s-a urât aici şi că o să plece.

Omul mic de statură, cu şapcă, nota. Sofia s-a uitat la faţa lui pistruiată, la pince-nez, la pesmeţi, şi i s-a făcut milă de el.

Când au plecat de acolo spre casă, Sofia l-a rugat pe Trofim Ivanîci să cumpere un topor nou: probabil că pe cel vechi îl furaseră, sau poate că se rătăcise pe undeva – nu era chip să-l mai găsească. Sofia nu s-a mai gândit deloc la Ganka. Nici Trofim Ivanîci n-a mai adus vorba despre ea. Doar câteodată sta aşezat, se uita la nesfârşit la unul şi acelaşi rând din ziar, iar Sofia ştia de ce tace. Tot aşa, fără să scoată o vorbă, îşi ridica spre ea ochii lui negri tăciune, de ţigan, apăsat de durere, mut ca pământul. Ochii îi alunecau dincolo de Sofia, ei i se făcea frică la gândul că acum o să spună ceva, dar el nu scotea o vorbă.

Zilele erau toate la fel de senine, cu zăpada scârţâind sub picioare, doar că se făceau din ce în ce mai scurte, de-ai fi zis că n-apuci să baţi din palme şi azi e mâine, că ziua se iscă zorită pentru ultima dată, ca mucul de lumânare – şi vine întunericul, vine sfârşitul a toate. Dar sosea şi ziua de mâine şi încă nu era sfârşitul. Şi cu toate astea Sofia a început să nu se mai simtă în apele ei. N-a dormit o noapte, două, trei, i-au apărut cearcăne întunecate, ochii i s-au înfundat în orbite. Aşa se întâmplă

primăvara, zăpada se întunecă la culoare, se afundă, şi în locul ei apare deodată pământul. Dar până la primăvară mai era cale lungă.

Într-o seară, Sofia turna gaz în lampă printr-o pâlnie de tablă. Trofim Ivanîci i-a strigat:

— Vezi, ia seama ce faci: dai pe de lături!

Abia acum a văzut Sofia că lampa e deja plină şi că gazul curge probabil de ceva timp pe masă.

— Pe de lături…, a repetat încurcată, iar buzele strânse mereu i s-au deschis acum ca în noaptea aceea; s-a uitat la Trofim Ivanîci, iar lui i s-a părut că vrea să mai spună ceva.

— Ce-i? a întrebat-o.

Ea s-a întors.

— Despre… ea… ştii ceva… despre Ganka? a auzit Sofia glasul care s-a strecurat printre dinţii albi de ţigan.

N-a răspuns.

Când a adus mâncarea de seară, Sofia a scăpat farfuria cu păsat pe podea. Trofim Ivanîci a ridicat capul, a zărit o lumină nouă în ochii ei înfundaţi în orbite ca stratul de zăpadă care se surpă, a simţit că i se face rău s-o privească: ea nu mai era ea.

— Da' ce-i cu tine, Sofia?

Şi din nou Sofia n-a scos un cuvânt.

Noaptea a venit iarăşi la ea. După nopţile alea două nu se mai iubise cu ea nici măcar o dată. Când i-a auzit glasul, glasul cu care o chema noaptea: „Spune-mi, Sofia, ştiu că simţi nevoia să spui“, Sofia nu şi-a mai ţinut firea, a dat pe de lături, au podidit-o lacrimile. Lacrimile erau calde. Trofim Ivanîci le-a simţit pe obraz, s-a speriat.

— Da' ce ai? Orice ar fi, spune odată!

Atunci Sofia a spus:

— O să am… un copil…

A spus-o în întunericul nopţii, nu s-a văzut nimic. Trofim Ivanîci şi-a trecut mâna uscată şi ferbinte pe faţa ei, ca s-o vadă, degetele îi tremurau, a simţit cu ele că buzele Sofiei s-au deschis larg şi zâmbesc. Atâta i-a spus: „So-of-ka!“ De mult nu-i mai spusese aşa, de zece ani. Ea a început să râdă fericită.

— Când s-a întâmplat? a întrebat-o Trofim Ivanîci.

Se întâmplase într-una dintre cele două nopţi, imediat după ce

Ganka se prăpădise.

— Îţi mai aminteşti, Pelagheia era sus… m-am gândit atunci că o să am şi eu ca Pelagheia… Nu, mint, atunci nu m-am gândit la nimic, acum mă gândesc… Da’ nici acum nu-mi vine să cred… ba nu, cred! s-a încurcat Sofia.

Lacrimile i-au curs uşor, fără efort, ca pâraiele de primăvară care inundă pământul. Trofim Ivanîci şi-a pus mâna pe pântecele ei, şi-a plimbat-o de jos în sus cu grijă, cu sfială. Pântecele era rotund, era chiar pământul. În pământ, în adâncul lui, zăcea nevăzută de nimeni Ganka, şi tot în pământ, nevăzute de nimeni, îşi făceau drum seminţele cu rădăcinile lor mici şi albe. Asta s-a întâmplat noaptea, apoi s-a făcut iarăşi zi, a venit iarăşi seara.

Seara la masă, Trofim Ivanîci a adus o sticlă de Madera. Exact o sticlă ca asta mai văzuse o dată Sofia: mai bine ar fi adus altceva. Sofia n-a stat să se gândească, a înregistrat numai cu ochii, aşa ceva nu-şi găsea loc în sufletul ei: era toată numai zâmbet, îşi simţea trupul plin până la refuz, nimic altceva n-ar mai fi încăput acolo. Îi era groază doar că zilele se făceau din ce în ce mai scurte, că dintr-o clipă într-alta se vor stinge de tot, că atunci va fi sfârşitul, iar ea trebuie să se grăbească, trebuie să mai apuce să spună sau să întreprindă ceva până să vină sfârşitul.

Într-o zi Trofim Ivanîci s-a întors acasă mai târziu ca de obicei. S-a oprit în prag, lat în spate, cu picioarele înfipte zdravăn în pământ, cu praf de cărbune pe faţă. I-a spus Sofiei:

— Ca să vezi, iar m-au chemat!

Sofia a înţeles imediat unde şi de ce, înăuntrul ei ceasul s-a oprit, apoi a lăsat să-i scape una, două, trei bătăi. S-a aşezat.

— Şi? l-a întrebat pe Trofim Ivanîci.

— Păi ce să fie, mi-au spus: cazul e încheiat, n-am găsit-o. S-a dus după vreun drăguţ pe undeva – da’ mai dă-o naibii! Numai de nu s-ar arăta iarăşi…

Inima Sofiei a reînviat: încă nu era sfârşitul.

Şi, în acel moment, ceva a zvâcnit în ea un pic mai jos, a înviat încă o inimă, ca şi cum ar fi avut două. Sofia a scos un „ah!“ cu voce tare, şi-a apucat pântecele cu mâinile.

— Ce-i cu tine? a venit în fugă Trofim Ivanîci.

— El… mişcă…, a spus aproape fără glas Sofia.

Trofim Ivanîci a clătinat din cap, a luat-o şi a ridicat-o sus. Era

uşoară ca pasărea.

— Dă-mi drumul, a spus Sofia.

A lăsat-o jos, i s-au văzut dinţii albi aşa ca nişte clape de armonică, a început să râdă cu toţi deodată. Prima oară de când Ganka nu mai era. Probabil că-şi dăduse şi el seama de lucrul ăsta. I-a spus:

— Uite ce-i Sofka, să-ţi intre bine-n cap – dacă ea apare acum, eu o…

Cineva a bătut în uşă, s-au întors repede amândoi. Sofia a auzit cum Trofim Ivanîci a gândit cu voce tare aproape: „Ganka!“ Acelaşi gând i-a trecut o clipă şi ei prin minte. Ştia că nu se poate, şi totuşi ăsta i-a fost gândul.

— Să deschid? a întrebat Trofim Ivanîci.

— Deschide! a răspuns Sofia cu vocea albă de tot.

Trofim Ivanîci a deschis, a intrat val-vârtej Pelagheia, cu pas de voinic, foarte agitată.

— Ce-i cu tine de eşti albă ca varul? i-a spus Sofiei. Trebuie să mănânci mai mult, eşti uşoară ca fulgul.

Pelagheia născuse de două ori, o năucise deja pe Sofia îndrugându-i verzi şi uscate. Din nou Sofia s-a făcut toată numai zâmbet, a uitat de Ganka.

Noaptea, când Sofia a adormit scufundându-se în adâncuri, deodată, fără să-şi dea seama nici ea de ce, i s-a arătat o clipă Ganka. I s-a părut că stă culcată undeva, tocmai în abisul nopţii ăsteia. Sofia a tresărit, a deschis ochii, pe tavan jucau pete de lumină. A auzit cum bate vântul, cum zăngăne fereastra. Aşa a fost şi în ziua aceea. A încercat să-şi aducă aminte cum s-a terminat totul, dar nu şi-a amintit nimic. A stat aşa culcată mult timp. Pe urmă, ca şi cum n-ar fi avut nici o legătură cu ceva anume, ca un lucru de sine stătător, a văzut muşamaua de culoarea marmurei pe podea, musca mişcându-se încet pe spinarea trandafirie. A văzut clar picioarele muştei, subţiri, ca firele negre de aţă de pe mosor. „Cine, cine dar să fi făcut asta? Ea, chiar ea – eu… Uite-l pe Trofim Ivanîci alături de mine, şi voi avea un copil – eu sunt chiar eu?“ I s-a făcut părul măciucă, l-a apucat de umăr pe Trofim Ivanîci şi a început să-l zgâlţâie: trebuie neapărat ca el să spună acum, pe loc, că aşa ceva nu se poate, că nu ea a făcut asta.

— Cine-i… cine-i? Tu eşti, Sofka? şi-a dezlipit anevoie ochii Trofim Ivanîci.

— Nu eu, nu eu, nu eu! a ţipat Sofia şi s-a oprit: şi-a dat seama că mai mult de atât nu mai are ce spune, că nu poate, pentru nimic în lume, şi că niciodată n-o să spună pentru că… Doamne… de-aş naşte mai iute! a spus cu voce tare.

Trofim Ivanîci a început să râdă:

— Femeie proastă! O să vină vremea! şi într-o clipă a plescăit iarăşi în somn.

Sofia n-a mai dormit. A încetat să doarmă nopţile. Cât despre nopţi, aproape că nu erau, afară apa străvezie se zbătea greoaie, fără o clipă de răgaz, muştele de vară bâzâiau fără încetare.

De dimineaţă, în timp ce se pregătea să plece la uzină, Trofim Ivanîci a povestit cum ieri roata de la arborele cu motor l-a agăţat pe mecanicul care ungea piesa şi l-a învârtit multă vreme, iar când l-au scos de acolo şi-a pipăit capul, a întrebat: „Unde-i şapca?“ şi şi-a dat duhul.

Fereastra fusese scoasă deja, Sofia îi spăla geamul cu cârpa şi se gândea la mecanic, la moarte, i se părea că o să fie cât se poate de simplu – într-o clipă soarele apune, se face beznă, apoi e din nou zi. S-a urcat pe laviţă ca să şteargă şi partea de sus; într-o clipă a înhăţat-o roata, cârpa i-a scăpat din mână, a început să strige. La auzul strigătelor, Pelagheia a dat fuga, lucrul ăsta Sofia l-a reţinut, dar pe urmă n-a mai ştiut nimic. Toate se învârteau, treceau în goană pe lângă ea, ea ţipa. O singură dată a auzit foarte limpede – din ce cauză oare? – clinchetul îndepărtat al tramvaiului, glasurile copiilor de afară. Pe urmă totul s-a oprit, s-a aşternut tăcerea, ca apa liniştită a iazului. Sofia a simţit că din ea curge, curge sângele. Probabil că aşa s-o fi întâmplat şi cu mecanicul când l-au scos din roată.

— Ei, uite că s-a sfârşit, a spus Pelagheia.

Nu era sfârşitul, dar Sofia ştia că până la el mai sunt acum doar minute, că trebuia mai repede, cât mai repede…

— Mai repede! a spus.

— Ce mai repede? a auzit vocea Pelagheiei.

— Fetiţa… arată-mi-o.

— De unde ştii că-i fată? s-a mirat Pelagheia şi i-a arătat boţul de carne viu şi roşu, smuls din ea: degetele mititele de la

picioarele adunate strâns spre burtă s-au mişcat uşor, Sofia s-a uitat, s-a tot uitat.

— Na-ţi-o, ia-o, a spus Pelagheia, a aşezat pruncul pe pat lângă Sofia şi a plecat din proprie iniţiativă la bucătărie.

Sofia s-a desfăcut la piept, a pus copilul la sân. Ştia că e voie abia de a doua zi, dar i-ar fi fost imposibil să aştepte, trebuia repede de tot, cât mai repede. Pruncul, înecându-se, a început să sugă neîndemânatic, pe dibuite. Sofia a simţit cum curg din ea şiroaie lacrimile calde, laptele cald, sângele cald. A dat drumul tuturor zăgazurilor, s-a lăsat stoarsă de sevă, a stat aşa întinsă, caldă, fericită, umedă, trăgân- du-şi sufletul în tihnă, ca pământul – de dragul clipei ăsteia trăise, pentru clipa asta se întâmplaseră toate.

— Dau o fugă sus la mine, îţi mai trebuie ceva? a întrebat Pelagheia.

Sofia doar şi-a mişcat buzele, Pelagheia a înţeles însă că acum nu mai are nevoie de nimic.

După un timp Sofia păru că doarme, sub pătură se făcuse foarte cald. Auzea clinchetul tramvaielor, copiii ţipau în curte: „Prinde-o!“ – totul venea răzbind prin pătura groasă, de undeva de foarte departe. „Care – ea?“ se întrebă Sofia, deschizând ochii. Departe, probabil pe celălalt mal, Trofim Ivanîci aprinsese lampa, începuse o ploaie deasă, din pricina ei nu se vedea nimic, se făcuse beznă, lampa era micuţă de tot, cât gămălia acului. Sofia îi zări dinţii albi, aşa ca nişte clape de armonică; Trofim Ivanîci zâmbi parcă şi îi spuse ceva, dar ea n-avu timp să se lămurească – ceva o trăsese la fund.

A simţit tot timpul în somn lampa: micuţă, cât gămălia acului, era acum undeva înăuntrul ei, în pântece. Trofim Ivanîci îi spuse cu glasul cu care o chema noaptea:

— Ah, tu… Sofka mea!

Lampa începu s-o frigă atât de tare, încât Sofia o chemă pe Pelagheia. Pelagheia aţipise stând pe scaun lângă pat, îşi smuci capul, aşa cum face calul.

— Lam… pa… abia putu să îngaime Sofia, limba îi era ca încleiată.

— S-o sting?

Pelagheia sări la lampă. Abia acum Sofia se deşteptă de-a

binelea şi îi spuse Pelagheiei că o arde în pântece, jos de tot.

În zorii zilei, Trofim Ivanîci a alergat după doctoriţă. Sofia a recunoscut-o: e chiar ea, cu sânii mari, cu pince-nez, ea a fost atunci la tâmplar, înainte să se prăpădească. Doctoriţa o examină pe Sofia.

— Aşa... bine... foarte bine. Aici doare? Aşa deci, da, da... şi se întoarse pe urmă veselă, cu nasul în vânt, spre Trofim fim Ivanîci: Ei da, trebuie dusă urgent la spital.

Trofim Ivanîci amuţi, apucă speteaza patului cu mâna plină de urme de cărbune.

— Ce are? întrebă.

— Nu ştiu încă. Pare să fie febră puerperală, spuse doctoriţa veselă şi se duse la bucătărie să-şi spele mâinile.

Au pus-o pe Sofia pe targă şi au întors-o încet spre uşă. Pe lângă ea se perindară toate lucrurile în mijlocul cărora îşi dusese traiul: fereastra, ceasul de perete, soba – ca şi cum vaporul pornise de la chei şi toate lucrurile cu care se deprinsese plecau acum şi ele plutind. Pendulul se zbătu într-o parte, în alta – şi nu-l mai văzu. I se păru că aici, în camera asta, trebuie să mai facă ceva pentru ultima oară. Când dădu de uşa deja deschisă a ambulanţei, Sofia îşi aduse aminte: se descheie într-o clipă la piept, îşi scoase sânul, dar nimeni nu înţelese ce vrea să facă, infirmierii izbucniră în râs.

Un timp n-a mai simţit nimic. Pe urmă a apărut din nou lampa, o simţea acum sus, sub tavanul alb. Sofia a văzut pereţi albi, femei albe în paturi. Foarte aproape de ea a văzut umblând o muscă pe ceva alb, avea picioarele subţiri ca aţa neagră de pe mosor. A scos un ţipăt şi, gonind-o cu mâinile, a pornit să coboare alunecând din pat pe podea.

— Încotro? Încotro? Stai culcată! i-a spus sora şi a prins-o.

Musca nu s-a mai arătat, Sofia a închis liniştită ochii.

Ganka intră cu sacul plin cu lemne. Se aşeză pe vine, îşi desfăcu larg genunchii, îi aruncă Sofiei o privire şi, surâzând satisfăcută, îşi scutură moţul bălai de pe frunte. Inima Sofiei începu să bată, o lovi cu toporul, şi deschise ochii. Chipul cu nasul cârn şi cu pince-nez se aplecase spre ea, buzele groase spuseră la repezeală: Aşa, da-da..., pince-nez-ul străluci, Sofia întredeschise ochii. În clipa aceea intră Ganka cu lemnele, se aşeză pe vine.

Sofia o lovi din nou cu toporul, şi din nou doctoriţa spuse clătinând din cap: Aşa, da, da… Capul Gankăi se izbi de genunchi, Sofia o mai lovi încă o dată.

— Aşa, da, da… Bine, spuse doctoriţa. Soţul e aici? Chemaţi-l repede!

— Mai repede! Mai repede! strigă Sofia; înţelese că e sfârşitul, că moare şi că trebuie să se grăbească tare de tot.

Sora o luă la fugă, trânti uşa. Undeva foarte aproape se auzi un bubuit de tun, vântul bătu cu furie în fereastră.

— Năvălesc apele? întrebă Sofia cu ochii larg deschişi.

— Îndată, îndată… Întinde-te! spuse doctoriţa.

Tunul bubuia, vântul îi vâjâia în urechi, apa creştea tot mai mult – acuşi o să se reverse, o să ducă totul cu ea – trebuie mai repede, mai repede… O apucă durerea sfâşietoare ca ieri, rupând-o în două, îşi desfăcu picioarele.

— Să nasc… să nasc mai repede! – o apucă pe doctoriţă de mânecă.

— Stai liniştită, liniştită. Ai născut deja – ce mai vrei?

Sofia ştia prea bine ce, dar n-avea putere să-i pronunţe numele, apa se ridica tot mai sus, trebuia mai repede…

Ganka stătea pe vine lângă sobă cu capul căzut, Trofim Ivanîci se apropie de ea şi se puse pavăză.

„Nu eu, nu eu, nu eu!“ vru să spună Sofia, aşa îşi spusese odinioară. Îşi aminti de noaptea aceea şi îşi dădu seama pe loc ce trebuie să facă acum, mintea i se limpezi, îi fu clar ca lumina zilei. Se ridică brusc, se aşeză în genunchi în pat şi începu să strige la Trofim Ivanîci:

— Eu am făcut-o, eu! Ea a aprins focul în sobă, eu am lovit-o cu toporul…

— Nu-i în toate minţile… nu ştie ce spune…, deschise gura Trofim Ivanîci.

— Taci! strigă Sofia, el amuţi, din ea ţâşniră valuri uriaşe care năvăliră peste Trofim Ivanîci, peste toţi, într-o clipă toate se domoliră, doar ochii mai rămaseră. Eu… am ucis, spuse Sofia grav şi apăsat. Eu am lovit-o cu toporul. Locuia la noi, a trăit cu el, eu am omorât-o, am vrut şi eu să am…

— Şi-a pierdut m-minţile… m-m-minţile, bâigui Trofim Ivanîci şi nu mai putu să scoată un cuvânt.

Sofiei i se făcu teamă că nu o vor crede, își adună puterile rămase, se căzni să-și aducă aminte și spuse:

— Nu, știu bine. Am aruncat pe urmă toporul după sobă, e acolo acum...

În jur totul era alb și liniștit ca iama. Trofim Ivanîci tăcea. Sofia se lămuri că au crezut-o. Se lăsă încet în pat, ușoară ca pasărea. Acum totul era minunat, era fericită, epuizată, se golise de tot.

Trofim Ivanîci își veni primul în fire. Se repezi la Sofia, se apucă de speteaza patului, s-o țină, să nu-i dea drumul.

— A murit! strigă.

Femeile săriră din paturi, se apropiară în fugă, își lungiră gâturile.

— Plecați, plecați! Culcăte-n pat! își agită sora mâinile, dar ele nu plecară.

Doctorița ridică mâna Sofiei, i-o ținu un timp, apoi spuse veselă:

— Doarme.

Pe seară albul se făcu aproape verzui, ca apa când e liniștită, la fel era și cerul dincolo de ferestre. Lângă patul Sofiei stătea tot doctorița cu sânii mari, în rând cu ea Trofim Ivanîci, și mai era un tânăr, bărbierit proaspăt, cu o cicatrice pe obraz – din cauza cicatricei lăsa impresia că durerea nu-i dă pace nici o clipă, și cu toate astea zâmbea.

Doctorița a scos stetoscopul, a ascultat inima. Inima Sofiei bătea regulat, liniștit, așa îi era și respirația.

— Așa, da, da... Doctorița rămase o clipă pe gânduri. Și totuși o să scape cu viață, zău, o să trăiască!

Și-a scos pince-nez-ul, ochii au căpătat expresia pe care o au copiii când se uită în foc.

— Ce mai stăm, să începem! a spus tânărul bărbierit proaspăt și a scos o hârtie, îl durea, dar cicatricea îi râdea.

— Nu, lăsați-o să doarmă, vă interzic, a spus doctorița. Va trebui, tovarășe dragă, să veniți mâine.

— Bine. Mi-e totuna.

— Iar ei cu atât mai mult îi e totuna. Ce mai vreți să faceți cu ea, acum?

Pince-nez-ul doctoriței străluci; tânărul cu zâmbetul suferind

pleca.

Doctoriţa a mai stat un timp şi s-a uitat la femeie. Ea dormea, respira regulat, liniştită, fericită, cu buzele larg deschise.

1929